

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Шепель Н.Г., Янів Л.М.

Дніпродзержинський державний технічний університет

Висвітлено наявні проблеми металургійних підприємств на державному рівні. Виявлено недоліки сучасного виробництва української металопродукції. Запропоновано напрямки адаптації металургійних підприємств до світових стандартів якості продукції. Визначено нові промислові центри виробництва металопродукції України. Надано пріоритетний напрямок реорганізації виробництва з метою мінімізації енергоспоживання.

Ключові слова: металургійна галузь; підприємство; металопродукція; євроінтеграція; експорт.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день економіка країни перебуває в кризовому стані. Однією з головних причин є спад виробництва в промисловості в цілому та гірничо-металургійному комплексі, зокрема. В результаті даної кризи відбулося зниження експорту української металопродукції та скорочення обсягів валютних надходжень в Україну. За даними інформаційного агентства «Інтерфакс-Україна» [7] виробництво сталі українськими підприємствами на початок 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом минулого року знизилось на 29%, випуск прокату на 30%, труб на 36%, а коксу на 42%. Враховуючи, що металургійна галузь є однією з провідних галузей економіки України, що забезпечує 27% ВВП країни та приносить близько 40% валютних надходжень, то відповідно, головним стратегічним завданням постає аналіз наявних проблем та пошук шляхів перспективного розвитку металургійних підприємств України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню перспективам розвитку металургійних підприємств присвячено праці таких українських дослідників, як: Я.А. Громова [1], Є.В. Афанасьєв та В.Я. Нусінов [2], В.Л. Мазур [3], І.В. Заблюдська [4] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В наукових працях згаданих вище авторів основне спрямування робиться на інноваційний розвиток гірничо-металургійної галузі України в цілому, реконструкції металургійних підприємств або оновлення застарілого обладнання, зосереджені на проблемах матеріало-сировинної бази та проблемах на ринках збуту металобрухту. Безумовно, це важливо, проте для вирішення зазначених проблем в країні, необхідно здійснити аналіз світових тенденцій та потреб для подолання кризових явищ на металургійних підприємствах та країні в цілому в умовах євроінтеграції та пост воєнного періоді.

Постановка завдання. Метою статті є розробка пропозицій, щодо підвищення ефективності розвитку підприємств металургійної галузі України.

Виклад основного матеріалу. В умовах євроінтеграції України в ЄС та воєнним становищем на окремих територіях країни, національна економіка країни зіткнулася з безліччю проблем, пов'язаних з адаптацією промислових підприємств до таких надзвичайних ситуацій. Особливо відчутно це позначилося на її провідній галузі, а саме гірничо-металургійному комплексі.

На даний час підприємства гірничо-металургійного комплексу не готові до глобальних заходів щодо реконструкції і реорганізації виробництва, тому вони проводять поступову модернізацію за власні та позичкові кошти, частково за залучені інвестиції.

Незацікавленість інвесторів в інвестуванні коштів у металургійні підприємства України спри-

чинено тим, що в Україні й до сьогодні панують застарілі технології виплавки сталі, а саме: мартенівський та конверторний (в мартенах виплавляється 41%, конвертерах – 55% і лише 4% сталі виплавляється у електросталеплавильних печах). Для забезпечення безперервного технологічного процесу в металургійній галузі використовується майже 47,2% природного газу. Головним чином, використання газу йде на виплавку металу в мартенівських печах і кисневих конвертерах. Трохи менше – для технологічних потреб в газових печах, для термообробки деталей і виробів.

Через воєнне становище на території Донбасу на сьогоднішній день виникла проблема з постачанням сировини, особливо це стосується вугілля та природного газу, які є основними видами сировини при виробництві металопродукції. В умовах кризового стану з постачання газу та тарифами на нього, такий спосіб виплавки металу стає не тільки не прибутковим, а й непривабливим для залучення коштів інвесторами. Адже, мартенівський спосіб виробництва сталі ліквідований у всіх розвинутих країнах світу ще в 1980-1990-их рр., а в Китаї – у 2003 р.

Крім того, на сьогодні такий спосіб є малоефективним як з економічної, так і з екологічної точки зору. Зокрема, собівартість мартенівської сталі (у перерахунку на катану заготовку) на 15% вища за собівартість електросталі та конвертерної сталі (у перерахунку на литу заготовку). При виробництві мартенівської сталі обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферу вище на 40%, а парникових газів – у два рази більше порівняно з електросталеплавильними і конвертерними способами виробництва сталі. [5]

В 2010 р. частка мартенівської сталі становила лише 3,6% світового виробництва сталі та припадала в основному на Росію (40%) і Україну (46%), тобто ці дві країни в сукупності виробляють 86% світового обсягу мартенівської сталі. У Росії заміна мартенівського виробництва відбувається досить інтенсивно (за 15 років частка мартенівської сталі скоротилася з 50 до 22%). В Україні цей процес відбувається повільно і частка мартенівського виробництва в наш час становить близько 40%. До теперішнього часу Україна є єдиною країною у світі, яка практично не реалізує стратегії заміни мартенівських печей іншими альтернативними агрегатами. Виробництво сталі в мартенівських печах існує на металургійних комбінатах ВАТ «Азовсталь», ВАТ «АМКР», ВАТ «Запоріжсталь», ВАТ «ММК ім. Ілліча», а також на Донецькому, Макіївському і Дніпровському металургійних заводах.

Із-за наявних проблем з постачанням сировини при використанні застарілих методів виплавки сталі, постала нова проблема, закриття металургійних підприємств. Із повідомлення «Інтерфакс-Україна»,

стало відомо, що «в даний час не працюють Єнакіївський металургійний завод і його Макіївська філія, Алчевський меткомбінат, Донецький електрометалургійний завод (ДЕМЗ) і Донецький металопрокатний завод (ДМПЗ)» [7]. Все це відчутно погіршило і так досить не найкращий стан виробництва та експорту металопродукції.

За підсумками роботи металургійної підгалузі ГМК України за перші 3 місяці 2015 року виробництво основних видів продукції в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року значно зменшилося. Про це свідчать дані наведені на рисунку 1.

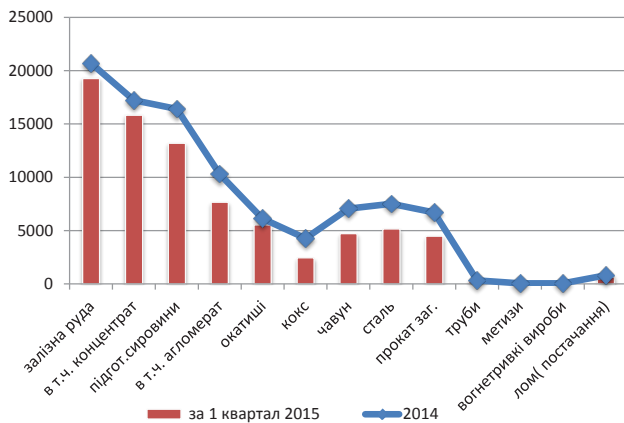

Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва основних видів продукції за 1 квартал 2015, тис. т.

Джерело: розробка авторами за джерелом [9]

Спад обсягів виробництва основних видів продукції та високі витрати на її виготовлення відчутно вплинули на обсяги експорту металопродукції.

За приведеною інформацією Державного інформаційно-аналітичного центру моніторингу зовнішніх товарних ринків «Держзовнішінформ» проаналізовано обсяги експорту металопродукції за січень-лютий 2015 року.

За 2 місяці 2015 на експорт було поставлено 2420 тис. т металопрокату (в т.ч. напівфабрикатів – 1200 тис. т), чавуну – 240 тис. т, феросплавів – 140 тис. т, що в порівнянні з аналогічним періодом 2014 складо: металопрокату – 63%, чавуну – 73%, феросплавів – 114%.

Всього експортовано 3,0 млн.т металопродукції на суму \$1,3 млрд. проти 4,4 млн.т і \$2,3 млрд. за 2 місяці 2014 року.

Частка експорту в загальному обсязі виробленого металопрокату складала 80% проти 88% за 2 місяці 2014 року. При цьому 50% експортованої продукції – напівфабрикати.

У порівнянні з аналогічним періодом 2014 відбулися наступні зміни в обсягах експорту окремих видів металопрокату: зменшення експорту листового прокату на 47%; зменшення експорту напівфабрикатів на 39%; зменшення експорту довгомірного прокату на 13% [9].

Хоча таке зменшення експорту металопродукції і є, частково, наслідком воєнного положення на окремих територіях країни, проте як сказав доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, міністр промисловості України в 1995-1997 рр. Валерій Мазур «Списувати всі проблеми в металургії на війну, щонайменше, некоректно. Причини розвитку української металургії за негативним сценарієм лежать набагато глибше і криються, насамперед, в непродуманій промисловій політиці держави» [6].

І це дійсно так. Події, що сталися на сході України в 2014 характеризувалися зміною в політичній системі та економіці, що в тій чи іншій мірі вплинуло на промисловість металургійних підприємств і не мало прямої дії на металургійну промисловість, зокрема. Така ситуація допомогла сформувати якісно нові стратегії просування вітчизняної металопродукції на нові зовнішні ринки збуту. Все це також допоможе у найближчі роки перевести українську економіку на якісно новий рівень.

Завдяки великим запасам марганцевої руди (майже 80% всіх запасів європейського континенту перебувають на території України), українська металургія може зайняти провідне місце у світі з виробництва металевих виробів [8].

Для просування української металопродукції на світовий ринок, насамперед, необхідна фінансова підтримка закордонних інвесторів.

Січень 2015р. показав, що Україна стала більш впізнаною у світовому співтоваристві, яке всіляко намагається допомогти вирішенню ситуації на Донбасі, але інвестори думають по-іншому: вони побоюються поширення конфлікту на інші важливі промислові центри металургії, такі як: Дніпропетровськ і Харків. Тому більшість інвесторів зайняли позицію очікування і не поспішають вкладати гроші в нові проекти.

Правда, деякі позитивні зрушення спостерігаються при гідро-абразивній різці металопрокату, в машинобудуванні і будівництві, такий весняний сплеск активності пояснюється нестабільною макроекономічною ситуацією у світі, через яку інвестори готові йти на ризик і вкладати ресурси в розвиток важкої індустрії в Україні.

Більшість експертів, як українських, так і зарубіжних прогнозують збільшення виробництва металопродукції на 4%, незважаючи на невдалий старт у 2015. Серйозних кроків від інвесторів варто очікувати в 2016-2018 році. До цього часу військово-політичний конфлікт має врегулюватися.

Аналітики Міністерства економічного розвитку України, впевнені, що в 2015 році слід очікувати збільшення експорту української металопродукції в Польщу, Білорусь, Німеччину, Францію (на даний момент це основні торговельні партнери України). Такі прогнози мають істотну інформаційну базу, за якою експерти спрогнозували технічний прогрес в країнах ЄС та Америки, що значно збільшить використання металевих виробів на 10-17%, а нова методика під назвою «гідро-абразивне різання металопрокату», дозволяє скорочувати час на виробництво металевих виробів, до того ж ціна гідро-абразивного різання не надто висока.

На думку Завідувача кафедри «Міжнародної економіки» Донецького національного університету Ю. Макогона у найближчі роки співпраця України і країн Близького Сходу обіцяє вийти на новий рівень, більш якісний рівень. Технічна база, на думку Юрія Макогона, повинна перенестися в інші промислові центри України – Дніпропетровськ і Харків, які при належному технічному оновленні без особливих зусиль впораються із замовленнями країн Європи та Близького Сходу.

Досить оптимістична ситуація складається і в області залізорудної сировини. Світовий ринок обіцяє підвищити контрактні ціни на 7-9%, а це додаткові 7 млрд. грн. до казни за рік.

Проте є ряд проблем, які можуть вплинути на ріст цін. У другій половині 2014 китайські постачальники взяли курс на агресивну політику у виробництві металопродукції, внаслідок чого ціни на світовому ринку на цей вид продукту впали на 4%. Така кон-

куренція завдала чимало шкоди українським позиціям на міжнародному ринку. Нестабільна політична ситуація в країні привела до поступової девальвації гривні і зміщенні позицій китайських експортерів.

За таких умов українській промисловості необхідно докласти чимало зусиль для зміцнення своїх позицій на світовому ринку. Для цього необхідно, як відзначають експерти, покласти всі сили на реконструкцію таких промислових центрів України як Дніпропетровськ і Харків. Ці два центри здатні забезпечити металопродукцією не тільки потреби України, а й потреби провідних країн Європи, які зацікавлені українських металопродукціях.

Висновки та пропозиції. Після підписання Україною асоціації з ЄС, для виробників вітчизняної металопродукції відкриваються нові ринки збуту на світовому рівні. Відповідно, головним завданням українських метало-виробників, сьогодні, є адаптація продукції металургійних підприємств до систем якості європейських стандартів, упровадження менш енергомісткої технології виробництва та сучасних систем охорони довкілля, сертифікацію продукції, створення позитивного іміджу держави-виробника продукції, удосконалення моделі реалізації металургійної продукції України згідно з потребами споживачів на світових ринках.

Для реалізації поставленого завдання необхідно запровадження систематизації та класифікації проблем адаптації підприємств металургійної галузі до ринкових умов господарювання, що дозволить виокремити, проаналізувати, розмежувати на складові та швидко вирішити їх.

Таким чином, встановимо наступні активні механізми адаптації підприємств до ринкової кон'юнктури:

- гармонізація системи якості до світових стандартів;
- упровадження сучасних систем охорони довкілля;
- сертифікація продукції;
- регулювання виробництва відповідно до попиту на світовому ринку;
- створення позитивного іміджу держави-виробника продукції;
- вироблення моделі виходу продукції на світові ринки [10].

Перш за все, впровадження механізмів адаптації слід розпочати на металургійних підприємств таких промислових центрів як Дніпропетровськ та Харків, водночас проводити реконструкцію підприємств спрямовану на перехід від мартенівського та конверторного способів виплавки сталі до альтернативних способів нагріву та плавки металу.

До таких альтернативних способів можна віднести групу електротермічного обладнання, яка поділяється на: печі опору, дугові електропечі та індукційне обладнання, яке з точки зору економічної доцільності є ефективним, зручним і здатним найближчим часом замінити газ.

Отже, подолання вказаних проблем діяльності металургійної галузі допоможе налагодити не тільки експорт вітчизняної металопродукції, а й покращити економічне становище країни.

Список літератури:

1. Громова Я. А. Дослідження перспектив інноваційного розвитку металургійної галузі України: маркетинговий аспект / Я. А. Громова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 37-45. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2012_10_7.pdf
2. Афанасьєв С. В. Стратегічні напрямки гірничо-металургійного комплексу щодо вирішення завдань загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України / С. В. Афанасьєв, В. Я. Нусінов // Ефективна економіка – 2013. – № 5.
3. Мазур В. Л. Из металевим брязкотом / В. Л. Мазур // газета «Джерело тижня» – 2015. – № 8.
4. Заблюдська І. В. Модернізація промислового сектора, як стратегічний напрямок розвитку економіки регіону / І. В. Заблюдська, О. Ю. Кудріна // Ефективна економіка – 2014. – № 2.
5. Амитан В. Н. Инновационное развитие Донецкого региона: состояние и перспективы / В. Н. Амитан, Ю. Н. Киклевич, Д. Б. Филатов / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2010.
6. Мазур В. Л. Некоректно списувати всі проблеми в металургії на війну [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uapress.info/uk/news/show/65619>
7. Україна скоротила виплавку сталі на 29% [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2015/03/2/531668/>
8. Перспективы развития металлургической промышленности в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrbanks.info/article/Perspektivy-razvitiya-metallurgicheskoy-promyshlennosti-v-Ukraine.html>
9. Итоги работы металлургической подотрасли ГМК Украины за март и 3 месяца 2015 года [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://metallurgprom.org/?p=1715>
10. Горохова Т. В. Визначення тактичних проблем адаптації металургійних підприємств України в умовах євроінтеграційних процесів [Текст] / Тетяна Вадимівна Горохова, Михайло Ігорович Лукаш // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 18. – № 2. – С. 127-133. – ISSN 1993-0259.

Шепель Н.Г., Янив Л.М.

Днепропетровский государственный технический университет

ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация

Освещены существующие проблемы металлургических предприятий на государственном уровне. Выявлены недостатки современного производства украинской металлопродукции. Предложены направления адаптации металлургических предприятий к мировым стандартам качества продукции. Определены новые промышленные центры производства металлопродукции Украины. Представлено приоритетное направление реорганизации производства с целью минимизации энергопотребления.

Ключевые слова: металлургическая отрасль; предприятие; металлопродукция; евроинтеграция; экспорт.

Shepel N.H., Yaniv L.V.
Dniprodzerzhynsk State Technical University

THE PROBLEMS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF METALLURGICAL ENTERPRISES OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

Summary

The existing problems of the metallurgical enterprises at the state level are illuminated. Shortcomings of modern production of the Ukrainian steel products are revealed. The directions of adaptation of the metallurgical enterprises to the international standards of quality of production are offered. New industrial centers of production of steel products of Ukraine are defined. The priority direction of reorganization of production for the purpose of energy consumption minimization is presented.

Keywords: metallurgical industry; enterprise; metal products; European integration; export.

УДК 331.101.26

СТРАТЕГІЯ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ

Шостак І.В.

Київський національний торговельно-економічний університет

В статті наведено дослідження автора щодо обґрунтування стратегії стимулювання праці персоналу підприємства торгівлі. Визначено місце та ієрархічний взаємозв'язок різних стратегій розвитку підприємства. Розглянуто схему реалізації стратегічного планування стимулювання праці персоналу підприємства торгівлі. Запропонована система формування та реалізації стратегії стимулювання праці персоналу досліджуваних підприємств торгівлі. Розроблено песимістичний та оптимістичний прогнози показників рівня рентабельності реалізації стратегії стимулювання праці персоналу.

Ключові слова: стратегія, стимулювання праці, персонал, підприємства торгівлі.

Постанова проблеми. Проведені в Україні соціально-економічні перетворення спрямовані на формування соціально орієнтованої ринкової економіки. У числі пріоритетних цілей у цій галузі можна назвати забезпечення права людини на гідну працю, підвищення якості життя працівників та їх сімей на основі зростання ефективності вітчизняної економіки. Для реалізації названих цілей в галузі управління персоналом підприємств необхідно забезпечити посилення стимулювання трудової діяльності на основі формування та розвитку системи стимулів, що спонукають сучасного працівника до ефективного, високопродуктивної праці. Від ефективності діючої системи стимулювання трудової діяльності персоналу багато в чому залежить трудова, соціальна та творча активність кожного працівника, яка в підсумку позитивно вплине на кінцеві результати всієї виробничо-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стимулювання праці в системі управління персоналом підприємства досліджуються зарубіжними вченими: О. Віханскім, Г. Гендлером, Б. Генкіним, В. Герчіковим, Ф. Гуїяром, А. Кібановим, Е. Коротковим, В. Магун, Дж. Хантом та ін. Суттєвий внесок у розвиток досліджень з цієї проблеми зробили відомі українські вчені: Д. Богиня, М. Карлін, В. Лагутін, І. Лукінов, М. Махненко, М. Нижнік, О. Онищенко, В. Петюх, М. Поліщук, М. Семикіна та ін. [1-7]. Разом із тим багатогранність і складність проблеми доводить необхідність у науковому пошуку дієвого механізму стимулювання трудової діяльності персоналу підприємства, підпорядкованого цілям зростання продуктивності праці, збільшення обсягу товарообороту, забезпечення на цій основі прискореного економічного розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність обраної теми мож-

на пояснити тим, що сучасні соціально-економічні проблеми України викликають підвищений інтерес у всьому світі до причин і наслідків змін, що відбуваються, і процес реформування економічної сфери об'єктивно зажадав по-новому поставитися до дослідження економіки підприємства, викликав необхідність вивчення нових підходів до аналізу стратегії підприємства щодо стимулювання персоналу. Сьогодні вітчизняній економічній науці необхідно створити нову методологію вивчення стратегії підприємства щодо стимулювання персоналу з урахуванням сучасної специфіки бізнесу. У наші дні тільки таким чином можна домогтися виживання вітчизняних підприємств торгівлі в умовах роботи в конкурентному середовищі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування стратегії стимулювання праці персоналу підприємства торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Для обґрунтування стратегії стимулювання праці персоналу підприємства торгівлі необхідно визначити її місце та ієрархічний взаємозв'язок різних стратегій розвитку підприємства. У рамках досягнення місії підприємства для виконання існуючих функцій управління підприємством розробляються та впроваджуються різні функціональні стратегії (товарна, цінова, фінансова, товарна, інноваційна та ін.), у т.ч. стратегія управління персоналом, однією із складових якої є стратегія стимулювання праці, які виступають основним напрямком розвитку як для кожної функціональної підсистеми діяльності підприємства, так мають безпосередній вплив на підсистему, яка управляється, а саме – на якісний і кількісний кадровий склад підприємства та можливості його морального та матеріального стимулювання (рис. 1).

Взаємозв'язок управління стимулюванням праці і системи управління персоналом не обмежуєть-